

דברי שי"ח

ממון שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א

עניני חג הסוכות,
ארבעת המינים, שמחת תורה

דברי חיזוק ומעשים
לזכרה של הרבנית הצדקנית
אשת חבר להבחל"ח מרן רבינו שליט"א

סוכות תשע"ד

"דברי שי"ח"

ממון שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

יו"ל ליום היארצייט השני
של אשת חבר שעמדה לימין
רבינו שליט"א
במסירות עצומה לכבודה של תורה,
והיתה אמן של בנות ישראל
הרבנית הצדקנית מרת
בת שבע אסתר קניבסקי ע"ה
אשר נתבקשה ליישיבה של מעלה
בש"ק חוה"מ סוכות
י"ז תשרי תשע"ב
בת מרן רבינו
הגרי"ש אלישיב זצ"ל
סוכות תשע"ד

יו"ל ע"י מכון
דברי שי"ח
להפצת דברי רבינו שר התורה
מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

כתובת המכון:
יהודה הנשיא 52 בני ברק
פלאפון: 057-3145900
פקס: 077-2092005
כתובת מייל:

0573145900@okmail.co.il

לקבלת הגליון "דברי שי"ח"
היוצא לאור מדי שבוע
ניתן לפנות למכון

**ניתן להשיג את החוברות מחידושי רבינו שליט"א
היוצאים לאור ע"י מכון "דברי שי"ח"**

- דברי שי"ח א - מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל**
- דברי שי"ח ב - בעניני חג הסוכות וכן דברי חיזוק
ומעשים לזכרה של הרבנית ע"ה**
- דברי שי"ח ג - מרן בעל החזון איש זצוק"ל**
- דברי שי"ח ד - בעניני ברית מילה**
- דברי שי"ח ה - בעניני חנוכה**
- דברי שי"ח ו' - בעניני חג הפסח**

דבר העורך

ידועים דברי הטור (או"ח סי' תקפ"א) "נוהגין באשכנז להתענות כולם בערב ר"ה וכו' במוצאי יום הכיפורים עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עוונות לכך קורא יום טוב ראשון, ראשון לחשבון עונות". והימים של סוכות ימי שמחה הם כנאמר בתורה ושמחתם לכם וגו' ובמשנ"ב (סי' ת"צ ס"ק י"ז) כותב שלכן קוראים בשבת חול המועד מגילת קהלת ע"ש.

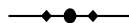
ומצאנו בפירושים מכתב ידו של רבנו שליט"א על מגילת קהלת, שנדפס בימים אלו בגליון הנפלא "אורחות יושר" שכותב לבאר הפסוק (קהלת ה' י"ז) "הנה אשר ראיתי אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות ולראות טובה בכל עמלו שיעמול תחת השמש מספר ימי חייו אשר נתן לו האלוקים כי הוא חלקי", שהנה אדם חושב שעליו ליהנות מכל עמלו, לאכול ולשתות וליהנות מכספו, אך, הרי אחרי שיאכל יותר ממדתו - יקיא הכל, ומה הרויח, להיפך הרי הפסיד את כל עמלו בענין רע שאכל יותר מידי, ולכן כתיב בקרא "מספר ימי חיו" וקרינן "חיו" לומר שתקנתו שיעשה מצוות מנכסיו וימעט באכילה וממילא ימעט להקיא, וזה הטעם שקרי חייו אבל כתיב חיו, שיאכל רק כדי חיו ולא יותר מידי.

וכמה נאים הדברים בימים אלו שכל אחד משתדל לקיים "ושמחת בכל הטוב", ולאכול ולשתות ולשמוח שיזהר שלא ירבה מידי.

ומקום איתנו לברך בברכת החג שהוא זמן שמחתנו, שיזכו כל ידידינו היקרים תומכי הגליון, קוראיו ושאר בית ישראל לחוג חג הסוכות מתוך רינה ושמחה של מצוה ונזכה בקרוב לעלות לרגל עם כל ישראל בב"א.

תוכן הענינים

הנהגות החזו"א בהלכות סוכה	ג
פנינים בעניני חג הסוכות	ד
שו"ת בעניני אכילה בסוכה וחובץ לסוכה	ח
שו"ת בהלכות ד' מינים	ט
שו"ת בענין יום שמחת תורה	י
מעשים והנהגות מרבינו שליט"א בעניני חג הסוכות	יב
פסקי הלכות ד' מינים	טו
מעשים והנהגות מהרבנית ע"ה	יח
מעשיו של רבינו שליט"א	כז

הנהגות החזו"א בהלכות סוכה "מרשימות מרן שליט"א מכתב ידו"

במעמיד דמעמיד החמיר כידוע (ומבואר בחזו"א סי' קמ"ג סק"ב) אבל אם יכול לעמוד בלי זה מותר לחבר במסמרים כדי לחזק שלא ינוע, ובכותל מותר לסמוך הסכך כמש"כ הר"ן שאין דרך לסכך בו ואפי' יש בתוכו מתכת כיון שאינו ניכר מבחוץ (ומבואר ג"כ בספרו שם).

שאלוהו אם מותר להעמיד עמודים של עץ ולעשות בהם נקבים מפולשים ולהכניס בהן את הקרשים שלמעלה שהסכך נשען עליהם אם לא הוי כמעמיד בדבר המק"ט והשיב להיתר דל"ד לסולם (עי' או"ח סי' תרכ"ט ס"ז ובחזו"א או"ח סי' קמ"ג סק"ו) דהוי כלי עץ העשוי לנחת ועוד דהוי דרך בנין וגם באין הנקבים מפולשין כגון למעלה כדרך קבלה התיר מה"ט (ר"ד וינטרויב נ"י [צוק"ל]).

אף בשעת ברכה החזיק האתרוג עם העוקץ למטה (רמ"ג, וכד' הגר"א במ"ב סי' תרנ"א סק"ה).

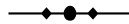
ברכת לולב הי' נכנס לביתו לברך אחר שחרית (שהי' מתפלל עם הנץ) ופעם ראיתי שבירך בסוכה (ועי' בכתר ראש סי' ק"ט).

אמר היה"ר כשיוצאין מהסוכה (כמש"כ רמ"א סוף סי' תרס"ז).

איו מהפכין הלולב בשעת הנענועים למטה (כמ"ש רמ"א סי' תרנ"א סק"ט ולא כמ"ש בכתר ראש סי' ק"י).

ההולך לתפילה אם צריך לחזור ולברך לישוב בסוכה כשחוזר תלוי אם היה הפסק גדול או קטן. (ואפשר דדוקא בביהכ"ס שלו שהיה בתוך ביתו אמר שמנחה אין זה הפסק גדול עיין מ"ב סי' תרל"ט סקמ"ח).

(אגרות וכתבים דרך אמונה)

פנינים בעניני חג הסוכות

כי בסכות הושבתי את בני ישראל (ויקרא כ"ג מ"ג)

§ גם אחרי שהיו ענני כבוד הוצרכו למנעלים §

עי' רש"י שהם ענני כבוד שהיו להם במדבר. ובאמת שיש לתמוה למה הוצרכו למנעלים במדבר שעל זה כתוב בדברים (כ"ט ד') שנעליהם לא בלו, הרי לא הלכו כלל בדרכי המדבר שהרי ז' עננים היו ואחד מהם היה תחתיהם כדפירש רש"י (במדבר י' ל"ד וכו' במכילתא שמות י"ג כ"א) ועמוד הענן היה מוליכם והם הלכו אחריהם כמו שכתוב (ט' כ"א) ונעלה הענן ונסעו. ויש לומר דמכל מקום הוצרכו קצת ללכת כמבואר בכתובות קי"א א' שליש בהילוך, ולזה הוצרכו מנעלים, אלא שמ"מ הענן סייע להם ללכת ועל זה נאמר שרגלם לא בצקה ונעליהם לא בלו.

§ אמירת נוסח הזמנת האושפיזין §

יש שנוהגים להזמין את האושפיזין לסוכה כיון דאיתא בזוהר (ח"ג דף ק"ד א') שהם באים בסוכות. ורבנו עצמו אינו נוהג בזה כי לא ראה כן אצל מרן החזו"א, אמנם אביו זצ"ל היה אומר את הנוסח הנאמר אודות האושפיזין.

§ אברהם אבינו ישב בפתח האוהל כיון שהיה מצטער §

באברהם אבינו כתיב (בראשית י"ח א') והוא יושב פתח האהל כחום היום. י"ל משום שהיה אז סוכות כמו שכתוב בראש השנה דף י"א א' וכדי שלא יקשה למה ישב בפתח האהל ולא בתוך הסוכה כמצותו לכן תירץ הכתוב

ואמר "כחום היום" והיה מצטער בסוכה מחמת החום ופטור. ואפשר, דבפתח האהל לא היה כל כך חם ולכן ישב שם.

אִיךְ קִיַּמוּ סוּכָה וד' מִיָּנִים בַּמַּדְבָּר

אודות קיום מצות סוכה וד' מינים במדבר אמר רבנו: מצות סוכה, היו חייבים רק מתי שחנו כי כשהלכו הרי הם כמו הולכי דרכים גם בשעה שחונים לזמן (משנ"ב ס"ק תר"מ ס"ק מ"ב) ולענין מצות ד' מינים, יתכן שקנו מתגרי גוים שמכרו להם (עי' מד"ר שיר השירים פר' ד' כ"ז), ועכ"פ בודאי שהיה קשה לקיים במדבר את המצות האלו.

ובנוגע לשאלה למ"ד ענני כבוד היו, איך עשו סוכה במדבר והרי היו עליהם עננים מסוככים עליהם, השיב רבינו - עננים לא מפריע לסוכה וכי אסור לבנות סוכה אם יש למעלה עננים בשמים.

אִיךְ יֵשְׁבוּ בַסּוּכָה אַרְעִי לַעֲתִיד לְבֹא

איתא בבא בתרא דף ע"ה א' שלעתידי לבוא עתידין ישראל שיהיו גבוהין כל אחד מאה אמה. והקשה רבינו איך יישבו בסוכה והרי סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה פסולה (כדתנן ריש סוכה) ואמר דאפשר על ידי שיעשו ברצפת הסוכה חור להניח שם את הרגלים (א"ה, יעוי' בספר פסקי תשובה ח"ג סוף סי' שנ"ג סק"ד, בדפ"י דף מ"ב א').

אך בפעם אחרת שאלו את רבינו למ"ד ביומא כ"ח ב' קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, והרי היה גובהו כמו שבעים וארבע אנשים (מסכת סופרים פכ"א, ט') ואיך קיים אברהם אבינו מצות סוכה בדירה גבוהה כל כך, והשיב דהרי סוכה גבוהה פסול כי אין זו דירת עראי (לאחד הטעמים, וכך נפסק במ"ב סי' תרל"ג סק"ג) וא"כ זה אצל כל אדם אבל אצל מי שגבוה מאוד, ודאי עושים דירת עראי בגובה שיתאים לו [וכן אם מטעם שבגבוהה לא שלטא ביה עינא י"ל דכיון שאברהם אבינו הי' גבוה שלטא ביה עינא ביותר מכ'].]

§ מדין סוכה להתיר עגונה §

כתב הגאון ר"ח מוואלזין ב'רוח חיים' ואלו דבריו (בפ"ה מ"ב): הפוך בה והפוך בה וכו' כמו שאמרו רז"ל עירובין נד ע"ב למה נמשלה התורה לדד מה הדד כו', והנה כמו הדד שעצמותו בשר והתינוק מוציא ממנו חלב, כן התורה, למשל מדין סוכה יכולים להוציא להתיר עגונה וכדומה, אף שלפי הראות נראה שכמה דינים אינם נצרכים ואינם נהוגים לנו עתה ולא כן הוא, כי יכולים ללמוד דין אחד מחברו ודבר זה ידוע להוגים בה.

וכבר נלאו כמה חכמי התורה לעמוד על כוונתו מאין יכולים להוציא מדין סוכה להתיר עגונה, אך כשאמרו את דברי הגר"ח הנ"ל לפני רבנו אמר, כי מפורש כן בגמרא בבא בתרא קס"ב ב' אמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר ואל תתמה שהרי אור סוכה פוסל בשלשה סכך פסול פוסל בארבעה. הרי שלמדו מסוכה דין לגט, ועל ידי גט אפשר להתיר עגונה.

§ מדרשי פליאה לענין איוב וסוכה §

שאלו את רבנו על מדרש פליאה המובא בכמה ספרים "לא נתקרה דעתו של איוב עד שראה בסוכת בסוכת בסוכות" ואמר: אין בנמצא מדרש כזה, ובמשך הדורות היו דרשנים שאמרו מדרשי פליאה שונים ויש שהם באמת בדו מליבם ויש שלא בדו אלא שאין בו פליאה כלל רק שלא ראו את המשך המדרש שמבאר את עצמו, ורצו לדרוש מליבם ביאור הענין (ועיין עוד בספר 'שיח הפסח', בפיסקא ר' יהודה היה נותן בהם סימנים).

§ מצוות ד' מינים ליטלם יחד משא"כ פדיון הבן §

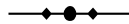
כתבו תוס' בסוכה (ל"ד ב' ד"ה שתהא) "דכיון דכולו מצוה אחת היאך יועילו בזה אחר זה" והיינו שיש ליטול כל הארבעה מינים בבת אחת, וכתבו האחרונים להעיר ממצות פדיון הבן שאיתא בבכורות דף נ"א ב' נתנו לעשרה כהנים בזה אחר זה יצא, והרי גם פדיון הבן מצוה אחת היא.

וענה רבנו דיש לחלק, כי בד' מינים המצוה עצם הנטילה של כל הד' מינים יחד וכדכתיב ולקחתם לכם, ואין המצוה שיהיו לו בידו ארבע מינים, אבל בפדיון הבן המצוה ליתן חמש סלעים לכהן, שאצל הכהן יהי' חמש סלעים ממנו, והרי נתן.

אתרוג במקדש

יש לעיין איך יוצאים ידי חובה במקדש בנטילת אתרוג והרי אינו ראוי שם למאכל, כי הוא חולין ולא נאכל בעזרה, וקיימא לן בסוכה ל"ה ב' שצריך שיהיה האתרוג ראוי למאכל, והשיב רבנו שודאי שבעת הצורך מותר לשבת ולאכול בעזרה (ע"ע בתוס' מנחות פ' ב' תוד"ה וכי).

(שיח הסוכות)

שו"ת בעניני אכילה בסוכה וחוי' לסוכה

- ש. האם מותר בערב חג הסוכות לאכול או לישון בסוכה או שיש איסור בל תוסיף, שלכאורה זה קודם המצוה האם גם בכה"ג יש "בל תוסיף".
- ת. לכאורה זה אותו דבר כמו להוסיף אחרי המצוה.
- ש. אדם שחולה ר"ל שפטור ממצות סוכה, האם יש לו מצוה לבנות סוכה.
- ת. כן יש לו מצוה
- ש. מי שיש לו לפניו ב' סוכות, סוכה אחת עם ד' דפנות, וסוכה שניה עם ג' דפנות, האם שיכנס לסוכה עם ד' דפנות.
- ת. כן.
- ש. איתא בגמ' סוכה, (מ"ג ע"ב), שבשמחת בית השואבה הם נמנמו קצת, וקשה שהרי אסור לנמנם מחוץ לסוכה.
- ת. באונס.
- ש. איך הכהנים אכלו שיירי מנחות בחג הסוכות, הרי בביהמ"ק אסור לבנות סוכה, ולאכול מחוץ לביהמ"ק אסור וא"כ איך אכלו.
- ת. קדשים אין צריך סוכה.
- ש. מה הדין כשיש ברית מילה בחג הסוכות, לגבי לטעום מהכוס האם זה נחשב קביעות וצריך סוכה, או לא.
- ת. זה שאלה ויכול להיות שצריך סוכה.
- ש. מה הדין נוי סוכה שמונחים תחת דופן עקומה האם יש להם קדושת נוי סוכה או לא.
- ת. מסתבר לאסור.
- ש. האם מותר לישון בסוכה יחידי, כי "שומר מצוה לא ידע רע", או שאין לישון בסוכה יחידי.
- ת. מותר לישון בסוכה יחידי, ש"שומר מצוה לא ידע רע".

ש. בן ארץ ישראל שנמצא בחוץ לארץ האם מותר לו להיות חזן במוסף או לא היות שהימים אינם שווים.

ת. לא, אסור לו להיות חזן.

ש. מה הדין במוצאי יו"ט של סוכות האם בהבדלה צריך לברך לישב או לא, והאם צריך לאכול מזונות או שמספיק ששותה את ההבדלה.

ת. כן צריך לברך, ויברך לישב על מלוח מלכה, שכך אני עושה גם במוצאי יו"ט אוכל מלוח מלכה שכך כתוב ביעב"ץ.

☆☆☆

שו"ת בהלכות ד' מינים

ש. מה עדיף אתרוג פשוט מארץ ישראל או אתרוג מהודר מחוץ לארץ.

ת. אתרוג מארץ ישראל עדיף.

ש. האם יש ענין להדר שהאתרוג יהיה צהוב ולא ירוק, אפי' שהמשנה ברורה כותב שאם זה התחיל להצהיב זה כשר, אבל הרב אלישיב זצ"ל היה מקפיד שזה יהיה צהוב ממש, מהי דעת הרב בענין.

ת. יותר טוב שזה צהוב. [והוסיף בנו הגראי"ש שליט"א שאביו שליט"א, נוהג להדר בעיקר שיהיה האתרוג בשיעור גדול, ואביו מרן הסטייפלר זצוק"ל, מאד הקפיד שיהיה האתרוג צהוב].

ש. מה עדיף האם להדר בד' מינים, או לקנות ד' מינים פשוטים ואת שאר הכסף לתת לצדקה.

ת. בד' מינים.

ש. האם אפשר לקנות ד' מינים ממעשר כספים או לא.

ת. ודאי שלא, מעשר כספים זה רק לעניים.

ש. האם יש להשתדל, (לגרים סמוך לכותל), ללכת בכל יום בחג הסוכות לכותל המערבי ליטול שם את הד' מינים.

ת. כן, יש ענין.

ש. לגבי המנהג שנוטלים את הד' מינים מול מקום המקדש האם יש ענין לא לעשות במקום של עליות כגון על גג "אש התורה" כיון שעליות לא נתקדשו, או שאין לזה קשר עם ד' מינים.

ת. יותר טוב למטה.

ש. והאם יש ענין לבוא בשביל ענין הנ"ל ביום ולא בלילה היות ולילה זה לא זמן של קרבן ממילא האם כך צריך לנהוג.

ת. דברתי ע"ז עם הרב אלישיב (זצוק"ל) והוא אמר שיש שיטה כזו (ערוך לנר) לבוא רק ביום.

ש. האם יש ליטול את הלולב בסוכה בביתו לפני התפילה, או בביהכנ"ס לפני הלל.

ת. על פי קבלה, ואין מנהגינו כן.

☆☆☆

שו"ת בענין יום שמחת תורה

ש. האם מותר לשבת בזמן שרוקדים עם ספרי התורה.

ת. לא, אסור לשבת. רק למי שמחזיק ספר תורה מותר לשבת עם הספר תורה.

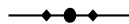
ש. האם מותר לרקוד בשמחת תורה עם ספרי תורה פסולים או שזה מוקצה.

ת. למה שזה יהיה מוקצה הוא יכול ללמוד בזה.

ש. בשמחת תורה באופן שכל הציבור קבלו עליה לתורה ויש כהנים שלא קבלו עדיין עליה לתורה מה לעשות.

ת. ילכו לביהכנ"ס אחר.

(שו"ת ידון משה חי"א להרב משה יהודה לייב קופלוביץ שליט"א)

מעשים והנהגות מרבינו שליט"א בעניני חג הסוכות

❧ בירדו גשמים בליל א' של סוכות ❧

בליל א' יו"ט של סוכות תשס"א ירד גשם באמצע הלילה, ולמחרת בבוקר אמר לי רבינו שליט"א: הנה הקב"ה הביא עלינו גשם בלילה... אמרתי לו: הרמב"ם בפירוש המשניות (במס' סוכה דף כ"ח ע"ב) כותב: "וירידת הגשמים 'בתחילת הסוכות' רמז וכו'", ולכאורה בשביל שלא יהיה סימן קללה מספיק במה שכבר אכל עכ"פ כזית ראשון, ואמר רבינו: מסתמא זו כוונת הרמב"ם, אך יתכן שעיקר כוונת הרמב"ם לתחילת הזמן שיכול לקיים המצוה, ואין תלוי בקיום המצוה עצמה.

ואמר רבינו שכאשר ירדו גשמים החזיר את הגג על הסכך, ושוב לאחר עשר דקות הסירו, והוסיף כי עדיף לישיב תחת הגג מאשר לצאת לביתו, והראה מש"כ ה"משנה ברורה" (סימן תרכ"ט סקנ"ט) שבשעת הדחק כה"ג שיש גג יוצא יד"ח כיון שזה ארעי, ואין חילוק בין אם הגג תחת הסכך או שהוא על גביו, וכיון שזה רק על דעת להחזירו נקרא ארעי.

❧ תשובו כעין תדורו ❧

ש. יש שאינם יוצאים מסוכתם כלל, רק מה שמוכרחים ממש, ויש שטענו על זה כי חסר ב"תשובו כעין תדורו", שהרי הוא כמו בבית הסוהר, ומאידך הרי באמת יכול לצאת רק שרוצה את המצוה, ואינו כבית הסוהר ממש שבעל כרחו הוא שם.

ת. במסכת יומא (י"ב) איתא שלשכת פרהדרין עושין בה מזוזה כדי "שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורין", אבל כאן כיון שיכול לצאת - אין זה כבית הסוהר.

⌘ "אין יצר הרע תאב אלא בדבר האסור" ⌘

ש. המתנמנם חוץ לסוכה בשעת לימודו, וכן הנוסע במכונית ומתנמנם, לכאורה הדבר דומה להולכי דרכים - שגם בביתו ובכל השנה נוהג כך, אבל ב"לוח" כתוב שאלו הנעורים כל הלילה בהושענא רבה יזהרו שלא ינמנמו בתפילה כי הוי שינה חוץ לסוכה.

ת. דברתי על זה עם מו"ח מרן שליט"א [זצוק"ל] וצידד בה להקל במתנמנם בדרכים, רק שאם כן גם הנרדם באמצע לימודו או באמצע התפילה אינו צריך להזהר בזה, כי כך גם דרכו בכל השנה, והפוסקים הרי הזהירו ע"ז, ויש גדרים בזה, והנוסע לחצי שעה אפשר שאין זה בגדר "הולכי דרכים", ורק הנוסע נסיעה ארוכה שגם בכל ימות השנה היה ישן הוה ליה תשבו כעין תדורו, ולכן לא רצה לפסוק למעשה בזה. והג"ר גדליה נדל שליט"א [זצוק"ל] צידד בה להחמיר.

הנה בקשוני לבוא לברית בעיר נתניה בהושענא רבה, ותלוי אם מו"ח שליט"א [זצוק"ל] יתיר לי לישן במכונית, כי כל הלילה ערים ואני ארדם ברכב. ובכלל, אף אם מותר יתכן שעדיף לשבת בסוכה, ומצות סוכה עדיפא.

(דרך שיחה)

⌘ יש חלה מיוחדת שבזה מקפיד רבינו לאכול כזית ראשון בליל יו"ט ראשון של סוכות, מקמח שהכינו מזה המצות לפסח, שזה ללא חשש מעשר ראשון ומעשר עני, והורה למעט בזה הסוכר והשמן שלא יהיה כמצה עשירה. (עי' דרך אמונה פ"ו מתרומות ה"ב בה"ל ד"ה כהני) והרבנית ע"ה היתה מכינה חלה זו לרבינו ולכל המשפחה אף שהיתה כרוכה בטרחא מרובה.

⌘ שבת חול המועד סוכות (תשע"ב) אחר פטירת הרבנית ע"ה בחטף, רבינו עסוק כל הזמן בלימוד הלכות אבילות, ומברר כל פרט, וביניהם בודק האם אפשר ללמוד בימי חול המועד קודם השבעה.

⌘ שבת חול המועד סוכות (תשע"ג) רבינו עמד כל קריאת מגילת קהלת כדי שלא ירדם חוץ לסוכה.

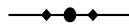
⌘ אמר רבינו [בצחות] שאם היה בזמן חז"ל היה מתקן שיקראו קהלת בפסח ורות [או שיר השירים] בסוכות שאנשים לא ישנו חצי שעה חוץ לסוכה.

⌘ בנסיעה לירושלים שנסע ביום ד' בחול המועד סוכות י"ז תשרי תשע"ג התאמץ לא להרדם כל הנסיעה, [חוץ לסוכה] ואמר שאף שמרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הקיל בזה [כדין הולכי דרכים] יש ענין להחמיר. רבינו סיפר שהיה בכמה מקומות והתבטא שעשה הרבה מצוות. [לחזק ולשמח אנשים].

⌘ בתשס"ח בערב סוכות רבינו ישן במטתו וכבר התקרב זמן השקיעה, ודאגו בני הבית שמא רבינו ישן חוץ לסוכה, ולבסוף בדיוק בשקיעה התעורר.

⌘ (שבת חול המועד סוכות) בסוכתו של רבינו תלויה תמונת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל כשלומד תורה, שמעתי שאומר לרבנית, תראי איזה תמונה יפה שסבא לומד. והתרגש.

(מנחת תודה)

פסקי הלכות ד' מיינים

לולב

מנהג רבינו שליט"א לקחת לולב ארוך ביותר, וכתב רבינו שליט"א שמקורו הוא מתוס' בב"ק ט: ד"ה עד שליש, שאתרוג יותר גדול זה הידור, וא"כ לכאורה ה"ה בלולב.

וגם בעוביו יש להדר שיהיה עבה ועי"כ יהיה מתאים לאורכו והידור הוא.

אם העלה העליון אינו כפול מתחילת בריאתו, אע"פ שכל שאר העלים כפולים פסול, וכתב רבינו שליט"א: "שלמעשה יש להחמיר רק בשאר הימים".

אם יש קוץ ארוך קצת ודק בעלה אחד של התיומת כתב רבינו "שיתכן שלקוץ יש דין כמו העלה עצמו".

דרך גדילת הלולב, שיש על פניו כמין קליפה, המכסה את העלים האמצעיים ונקראת 'קארע', וכשר לכתחילה, ואין צריך לחשוש שהעלה האמצעי (התיומת) נחלק או נסדק הימנע, וי"א דאדרבה יש להיזהר שלא להורידו כדי שלא תפרד התיומת ע"י כך. וביאר רבינו שליט"א "שכיון שכך צורת גדילתו חשוב כמחובר, ואינו דומה למה שדנו הפוסקים אם מותר להדביק בדבק, משום שכיון שהיה פתוח מתחילתו לא מועיל אח"כ להדביקו".

בלולב שכל עליו מחוברים בקארע דעת רבינו שליט"א "שודאי עדיף לכתחילה לקחת לולב שאין עליו קארע".

לולב שכלה בתיומת אחת, ונשברה בראשה, אף שעדיין לא נקטמה לגמרי פסול.

לולב שכלה בשתי תימות ונקטמה רק אחת מהן, כשר וכתב רבינו שליט"א: "שאם לא נקטם לגמרי לא מיקרי נקטם".

לולב שיש לו שתי תימות, ונחלקה תימת אחת מחברתה אחרי שקטפו הלולב מן עץ, [דדרכן להיות מחוברין ע"י מה שקורין "קארע"], כתבו הגאונים שזה גם כן נחשב כנחלקה התימת ופסול, ויש שחששו לדעתם, ואף שלא מובא דין זה בשו"ע בכלל, כתב רבינו שליט"א: "יתכן משום דלא שכיח כמש"כ התוס', לא הובא בשו"ע".

תימת שמתחילת בריאתה חלוקה לשתיים כתב רבינו: "מסתבר שכשר".

לולב שאינו יבש מצד הדין אבל רוצה לצבוע את העלים שלו כדי שיהא נראה יותר לח ונאה, כתב רבינו שליט"א: "צבע לא מועיל, ואין לעשותו".

הדס

כשיש לפניו ב' הדסים שהאחד נקטם אבל כולו משולש, והשני אינו נקטם אבל רק רובו משולש, לכאורה יש לו לקחת ההדס שאינו נקטם אף שרק רובו משולש.

ערבה

הקצה התחתון של הערבה שאין בו עלים, דינו כהדס דאינו מצטרף לשיעור.

אתרוג

משעה שנגמרה מלאכת לקיטת האתרוג בפרדס, הרי הוא נאסר משום טבל והיינו משעה שמכניסים אותו לכלי מיד אחר הלקיטה, כשאר פירות. אתרוג שנגעו בו לפני נטילת ידיים שחרית, כתב רבינו שליט"א: "ידיחנו ג' פעמים, ודי".

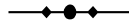
לגבי שיעור האתרוג כתב רבינו שליט"א: "שהעוקץ לא בכלל, כי זה חלק מהעץ, אבל הפיטם יתכן שמצטרף כיון שהוא מגוף הפרי".

פיטם שהתייבש על העץ, ונפל לאחר הקטיפה, אינו נידון כפיטם שנפל לאחר הקטיפה, דכיון שהתייבש על העץ הרי זה נידון כפיטם שנפל בעודו על העץ והרי זה כשר, וכל זה שנפל לאחר הקטיפה מעצמו, אבל אם הפילו בידו הרי זה נידון כפיטם שנפל לאחר הקטיפה, לפי שאם לא נפל לבד מעצמו, זה ראיה שיש עדיין נימים שמחברים את הפיטם לאתרוג.

איווד הלולב

בשעה שאוגד את הלולב נוהג רבינו שליט"א לומר "לשם מצוות לולב".

(שמחת ישראל להרב ישראל דרדק שליט"א)

מועשים והנהגות מהרבנית ע"ה אשת חבר לרבינו שיבלחט"א

✂ פרק מיוחד בו נתגלתה הרבנית במלוא גדלותה והדרה, הוא כיצד הפכה בהדרגה במרוצת עשרות השנים האחרונות להיות האמא של כלל ישראל. מקבלת קהל צנועה לצד בעלה הגדול רבינו שליט"א עד להיות אחת הנשים הגדולות שנחקקו בתודעתו של עם ישראל כולו. כל כך הרבה ברכות, ישועות, ניסים, חיזוק באמונה ובצניעות לרבבות נשים, הרעפת טללי עידוד ותחיה על לבן של עשרות אלפי נשים והחזרה בתשובה לאינספור. כבר אביה הגדול מרן הגרי"ש שליט"א [זצוק"ל] ולהבחל"ח חמיה מרן הסטייפלר זיע"א אמרו עליה שברכותיה עושות רושם בשמים, (הסטייפלר אמר זאת לאחר שראה כיצד התמסרה לטיפול בגב' לדרמן בצורה על אנושית, "ברכותיה עוד יעשו רושם גדול בשמים"), וקמעא קמעא הפכה הרבנית לדמות שכולה חידוש – אשה העומדת במדרגות של צדיקים גדולים ומברכת, ומייעצת, ומנחמת ומלטפת, ומדי יום ביתה שוקק קהל עצום ורב שבא ממנה הדרכה בהליכות עולם, בעבודת ה', בניהול הבית, ביהדות, באמונה, ובא להתברך... והיא בירכה מכל לבה הרחב והגדול, הלב שהיה רחב מספיק כדי להכיל בתוכו ים של אהבה לכלל ישראל, לכל אדם באשר הוא, מבלי לבדוק בציציות אלא בעדינות וברוך, לומר מילה טובה שיש בה כוח אדיר והיא חורשת תלמים בלבבות.

✂ הרבנית נשאלה לא פעם, "מה הסוד שלך? למה אנשים אוהבים לבוא אליך?"

והיא ענתה בפשטות, הישר מתוך מעמקי לבה, הלב הטהור שמעולם לא ידע שמץ של זיוף ומלאכותיות: "אני אוהבת אנשים". ---

"כמים הפנים לפנים", הצבור הרגיש באהבה ללא מצרים הזורמת מלבה הטהור והחזיר לה חיבה וזרם הבאים הלך וגדל.

אחת התופעות המופלאות בביתה היתה הפרשת חלה שלאחריה נהגה לברך בברכות לרוב את ציבור הפונות.

כך אמרה הרבנית:

"הנשים הצטוו בשלוש מצוות ובזה הן מתקנות את החטא של חוה אימנו. לכן הפרשת חלה היא מצוה כל כך חשובה. ובכלל כשמתפללים אחרי מצוה זו, יש זכות להיענות. (כמבואר בהגהות מימוניות בסוף סדר זרעים). לפעמים אני מרגישה כל כך לא טוב – התוודתה הרבנית בגילוי לב – ובקושי יש לי הכוחות להכין את הבצק. אך לאחר הברכה אני מתפללת ומרגישה ששערי שמים פתוחים לתפילתי, ומיד אחרי כן אני מרגישה הרבה יותר טוב ברוך השם.

(מצבת בת שבע)

סיפרה הרבנית בלשונה: פעם הוצרכתי לרבינו, ורבינו שהה אז בבית ידידו הג"ר ברל וינטרוב זצ"ל, הלכתי לשם ודפקתי ורבינו פתח את הדלת, וכמובן לא הסתכל מי הדופק, ואמר שאף אחד לא נמצא, וחזרתי ואמרתי שאני צריכה אותך, ורבינו מאד נבהל, איזה אשה פתאום צריכה אותו, עד שאמרה לו שזאת היא לא שם לבו לכך.

אחד אמר לרבינו שאמרו בשמו שהרבנית היתה מיוחדת במידת "הסבלנות", ענה רבינו בהתרגשות "זה אחד מהדברים שהיתה מיוחדת בזה", שוב שאל שרוצה לכתוב בספר שמוציא על הרבנית איך מגיעים למדת הסבלנות, מה לכתוב? השיב: אם לומדים תורה מגיעים לכל המידות הטובות. אח"כ אמר רבינו על הרבנית "על הרבה אנשים היא השפיעה".

הרבה שאלו בשנת האבל מה ללמוד לע"נ הרבנית ע"ה, השיב רבינו "דבר חדש שלא למדו". סיפרה הרבנית ע"ה משל על ניצול הזמן, וזה המעשה היה רגיל בפיה: מעשה היה במעביד של הרבה פועלים שרצה לזרזם על ניצול הזמן ושלא לבזבז אותו, קרא אותם והביא לפניהם קדירה,

והכניס שם אבנים גדולות והכניס כמה שנכנס, אחר שנתמלא הכל אמר להם, אפשר להכניס כאן עוד אבן? ענו: לא, הכל מלא, או אז לקח אבנים קטנות ושפך כמות גדולה והם נשחלו מבין האבנים, או אז ראו שאפשר היה להכניס עוד דברים. אח"כ שאל אותם: אפשר להכניס עוד משהו? ענו כולם: עכשיו כבר ודאי לא, או אז לקח חול וכולם ראו האיך שאפשר עוד לדחוס חול מבין האבנים הקטנות ענו כולם ואמרו: כעת כבר אי אפשר להכניס עוד משהו!... לקח מים ושפך והנה נכנס לקערה עוד ספל ויותר של מים אמר להם המעביד: ראו, כי תמיד, אפילו שנראה כבר הכל מנוצל, אפשר עוד להכניס ולנצל יותר. והרבנית ע"ה עצמה היתה דוגמא נפלאה לזה נאה דורש ונאה מקיים.

☞ הרבנית סיפרה שבפגישות לפני הנישואין אמר לה רק פי' על פרשת השבוע, לא דיבר כלום מענינים אחרים, 'אבל ב"ה שהייתי רגילה לזה מהבית, לא ידענו דבר אחר'.

☞ ער"פ תשע"א. סיפרה הרבנית שכבר מילדותה אומרת בברכות השחר במקום שלא עשני גוי, "שלא עשני גויה", ובמקום שלא עשני עבד "שלא עשני שפחה", [ומידי בוקר רבינו והרבנית אומרים ברכות השחר בקול ואחד משיב לשני "אמן"] והשבוע בוקר אחד סבא אמר בטעות שלא עשני שפחה, ואמרתי לו בבדיחותא הא פעם אחת אתה מודה לה' על כך שאין אני מעבדה אותך כשפחה בערב פסח, וצהבו פני רבינו.

☞ שבת חול המועד סוכות (תשע"ב) אחר פטירת הרבנית ע"ה בחטף, רבינו עסוק כל הזמן בלימוד הלכות אבילות, ומברר כל פרט, וביניהם בודק האם אפשר ללמוד בימי חול המועד קודם השבעה.

☞ מפעים לראות את גדולתו של רבינו אשר לרגע לא מסיח דעתו מדקדוק ההלכה, מזמן פטירתה [של הרבנית ע"ה] באמצע שב"ק עד מוצ"ש לא הגיב כלום, רק ישב בדד וידום מחמת כבוד השבת ורק במוצ"ש נתן

קולו בבכי. ביום ו' עש"ק בראשית, אסרו חג, תשע"ב יום ראשון של ה"שבעה" על הרבנית ע"ה כולם בחוסר ישוב הדעת, רבינו היה צריך לקרוא למישהו מבני הבית, ותמיד מצלצל לו בפעמון, ואילו עכשיו קראו רבינו בפיו, שאלו למה לא צלצל אמר לו רבינו יו"ט שני היום, דבר שאף אחד לא זכר. [רבינו נוהג לא לעשות מלאכות דאורייתא, ביו"ט שני].

✂ הרבנית ע"ה מסרה בשם רבינו, כתוב במשנה עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, בפשוטו-הכוונה שאם אין לו כסף לצרכי שבת לא ילווה מאחר, אלא, יעשה שבתו חול. אבל רבינו פירש בזה עוד פירוש, עשה שבתך חול-תקנה ותעשה לשבת כמות אוכל כה גדולה שיספיק ג"כ לחול ואז-אל תצטרך לבריות, שהרי מה שעושה לשבת, ע"ז מחזירין לו משמים כמו שכתוב שכל מזונותיו קצובין לו לאדם חוץ מהוצאות שבת ויו"ט, ולו עלי ואני פורע.

✂ אמר רבינו בענוה, שכולם באים בשביל הסבתא, [הרבנית תחי'] וגם אני סובל מכך שבגללה גם באים אלי.

✂ שמעתי מהרבנית שאמרה שאצלם בבית קוראים [עפ"י רבינו] "לסלון" "חדר הספרים". שבאמת וכי זה סלון? וכי יש שם ריהוט מפואר, רק ספרים יש שם, וזה הקישוט הכי יפה, אמרה הרבנית.

✂ הרבנית סיפרה, שהיא ורבינו נהגו עפ"י עצתו של הסטיפלר לקבל על עצמם לפני לידה או מחלה של ילד או שאר בעיות, שאם הכל יהיה בסדר יאמרו "נשמת כל חי" אחרי כל לידה, אחרי רפואה של ילד ממחלתו וכן כל ענין שראו בו ישועת ה' אמרו תיכף תפלת 'נשמת כל חי'.

✂ ספרו לרבינו על אשה שסובלת על הכליות. הרבנית ע"ה אמרה לה שתאכל מיץ-אבטיח והועיל בזמנו. אבל מאז שנפטרה לא מועיל, הגיב רבינו: לא הרפואה עזרה, אלא הברכה עזרה.

❧ סיפרה הרבנית, כשהיתה בת עשר, יום אחד אביה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל נשאר להתפלל בבית כי לא הרגיש טוב, וראתה שלאחר שפסע 'עושה שלום' טרם שחזר למקומו מתעכב זמן מה, ושאלה אותו מאי האי, ואמר לה, שמובא מחותנו המקובל בעל "הלשם שבו ואחלמה", סגולה לומר קודם שחוזרים מאמירת עושה שלום, שיר למעלות אשא עיני אל ההרים. והוסיפה, לאחר שנים סיפר לה אברך שהיה אחד מתוך קבוצת בחורים מבוגרים שראו סגולה זו ועשו כך, ולאחר תקופה כולם התארכו.

❧ שאלו לרבינו בימי השבעה מה אפשר לומר על הרבנית ע"ה שבזה היתה מיוחדת השיב רבינו במידת הסבלנות.

❧ ושוב שאלו לרבינו ליום השנה לפטירתה, מה אפשר לציין על הרבנית באופן מיוחד? אמר רבינו 'אשה כשרה העושה רצון בעלה'. עבדה קשה לעשות הכל בעצמה, ללא עזרה. זכור לי אפילו איך הכינה יין בעצמה! סחטה את הענבים בידים לתוך מסננת ואת כל תהליך עשיית היין עשתה במו ידיה.

❧ הרבנית כיבדה מאד את בעלה, וחסה מאד על זמנו היקר, תמיד כשהיה בא הביתה מביהמ"ד האוכל כבר היה על השולחן, ולא סתם אלא היתה מקפידה שיהיה מוכן כמה דקות קודם לכן כדי שיתקרה מעט ויהיה ראוי לאכילה מיד ולא יצטרך להמתין. ובמאכל שצריך להזהר שלא יהיה גילוי, הי'ה כמובן מונח על השולחן עם כיסוי. עוד סיפרה הרבנית, שקמה כל לילה בשעה שתים בלילה, לעזור לרבינו ולהכין לו כוס תה, שבשעה זו קם כל יום ללמוד.

❧ אמרה הרבנית: אמרתי לרבינו בכל אני יכולה לעזור לו, חוץ מדבר אחד דהיינו בחובות של הלימוד שלו. [כבר נכתב שרבינו קורא ללימודים היומיים שלומד כגון ש"ס בבלי ירושלמי וכו' ומסיים כל שנה, "חובות", תמיד נהנתה לספר לאחרים המעשה שאירע באחד מימי השבע ברכות של

אחד הילדים, שאמר רבינו למחותן שמתנצל שאינו יכול לבוא לשבע ברכות כיון שהוא בעל חוב ועליו לפרוע חובותיו. בתחלה חשב המחותן שהכוונה לחובות כספיים, וטרוד ללכת לגמ"ח להשיג הלואה. עד שנתברר לו שכיון שהיה טרוד בשמחה יש לו חובות להשלים בלימודיו].

(מנחת תודה)

גם בהקמת הסוכה והנחת הסכך ותליית נוי סוכה הכל היה בהנאה של מצוה במוצאי יום טוב ראשון של חג חגגו בבית רבנו שמחת ביתה שואבה, בשמחה וקדושה, ובאו לשאוב רוח טהרה והתרוממות. בחול המועד היו באים לבקר משפחות שלימות מהארץ וחו"ל ולא התחשבה בעייפותה שכבר עומדת על הרגלים מלפנות בוקר, אלא קיבלה את כולם בסבר פנים יפות. וכן בתפילה הארוכה של הושענא רבא. וחבטת הערבה. ובשמחת תורה היתה עומדת במשך שעות על רגליה ומתבוננות בריקודים שלכבוד התורה ולא השגיחה על הכבוד שלה אלא עמדה בין הילדות והנעורת כשהיא קורנת מאושר ושמחת התורה.

שאלה פעם נכדתה את הרבנית כל אחת חולמת להיות "אשת חבר" ... מה צריך לעשות היום כדי לזכות להתגשמות החלום?

תשובה: התנאים לזכות להיות אשת חבר, להתמסר ללימוד התורה, ולקבל על עצמה לעזור לו ללמוד, והעיקר צריך שהכל יעשה בשמחה, שהבעל יראה שהאשה שמחה באמת בזה שלומד, ודואגת לזה שיוכל ללמוד במנוחה ללא הפרעות כפי יכולתה.

פשטותה היתה יוצאת מן הכלל ולא רגילה. בגיל קרוב לשמונים, היתה מתייחסת לילדה שצעירה ממנה ביותר מיובל שנים, כמו שהיתה חבירה שלה.. היא שמעה אותה, עודדה ואף החמיאה. היתה מתענינת בכל אחת מהסובבות אותה תדיר, וא"א לתאר במילים. אחרי פטירתה היתה הרגשה שלא הערכנו אותה כלל בחייה, שכן שימשה לאחדים כאמא שהכל ישק

על פיה, ולאחרים כפטרון שכל הוצאה כספית פונים אליו, לאחרים שימשה כרופא שאם כל מחלה באו אליה עוד לפני הרופא, ויש ששימשה להם לבית ממש, וכמובן לפני הכל שימשה עזר כנגדו לבעלה רבינו הגדול מרן שליט"א, ואמא וסבתא לנכדים ולכל הצאצאים הי"ו.

(באר שבע)

מרקחת הפלא

בכל שנה מיד לאחר חג הסוכות פתחה הרבנית במבצע איסוף אתרוגים. כל הצאצאים שהגיעו למצוות העבירו לה את האתרוגים שעליהם בירכו במשך החג, ואף רבים מגדולי הרבנים ראו זכות לעצמם לתרום את חלקם. סיר עצום ממדים התמלא עד שפתו בפיסות אתרוג קטנות מכוסות בסוכר והרבנית עמדה בחרדת קודש להפוך את התערובת למרקחת האתרוגים המפורסמת שלה.

כבר בשנות צעירותה נהגה הרבנית להכין את מרקחת האתרוגים המסורתית. בשעתו כיבד את המרקחת בנוכחותו גם אתרוגו של מרן הסטייפלר זצוק"ל. ידוע ומפורסם לכל כוחם הסגולי של אתרוגים שבירכו עליהם בחג הסוכות, ללידה קלה ולהקלה על בעיות אחרות, כבכל תחום אצל הרבנית, היא לא הסתפקה בדאגה לעצמה ולסביבתה הקרובה, ובמקום להכין מרקחת בכמות מצומצמת טרחה ואספה אתרוגים מכל קרוביה ומקרביה כדי שתוכל להעניק מן הסגולה המופלאה לכל המעוניין.

בכל שעות היממה התדפקו על דלתה של הרבנית נשים לפני לידה, חולים קשים ומבקשי ישועות נוספות וזכו לקבל מידה מעין סוכרייה – מעט מרקחת עטופה בפיסת רדיד אלומיניום – בתוספת "סוכריה" מילולית של דברי עידוד וברכה מקרב לב. אחת מבאות ביתה הקבועות מעידה:

"מספר המנות הממוצע שחילקה הרבנית הגיע לכשלושים וחמש מדי יום!"
חשבון פשוט יוכיח כי במשך שנה שלמה חולקו על ידה למעלה מעשרת
אלפים מנות כאלו!

לא רק יושבי ארץ הקודש זכו לקבל את הסגולה המופלאה. מנות רבות
מן המרקחת עשו את דרכן לרחבי העולם על פי בקשת נשים יושבות חו"ל
החפצות ליהנות ממרקחת האתרוגים הסגולית ואין באפשרותן להגיע
ארצה בעצמן. הרבנית נענתה לבקשות אלו בחפץ לב ודאגה במסירות
למשלוח המרקחת.

כשאזל מלאי המרקחת בבית הרבנית נפתח מבצע איסוף אתרוגים
מחודש. כל מי שבידו אתרוג שבירכו עליו בחג הסוכות נקרא להעבירו
לרשות הרבנית למען הרבים. לאחר שתם גם המלאי החדש היתה הרבנית
שולחת את הפונים הרבים לגמ"ח לריבת אתרוגים ששכן לא הרחק מביתה.

ואכן, כוחו הפלאי של האתרוג הוכיח את עצמו פעם אחר פעם. נשים
רבות שנהגו כעצת הרבנית וטעמו מן המרקחת לפני הלידה או במהלכה
העידו כי חשו הקלה משמעותית בשעת הלידה. מהארץ ומחו"ל נשמעו
סיפורים רבים על סיבוכים של ממש שנעלמו כלא היו בעקבות נטילת
המרקחת וברכותיה של הרבנית.

(הרבנית)

ותשחק ליום אחרון

במוצאי יום טוב ראשון של סוכות השתא נסעה יחד עם רבנו הגדול
שליט"א אל הכותל המערבי שריד בית מקדשנו, שם שפכה צקון ליבה
ומשם נסעו לבקר את אביה הגדול, מרן הגרי"ש שליט"א [זצוק"ל]. כשהיא

מבקשת ממנו שיברך אותה שברכותיה יעשו פרי בשמים. אביה ענה לה,
"אלפי הנשים שבאות אליך מוכיחות כי בירכותיך עושות פירות בשמים".

בשבת קודש חול המועד סוכות השכימה כדרכה לתפילת ותיקין
ולאחריה התקיימה הסעודה בנוכחות אנשים רבים.

אפילו ביומה האחרון לא הפסידה אפילו תפילה אחת!

היא ירדה לתפילת מנחה בבית הכנסת ושבה לביתה.

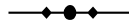
פתאום חשה ברע, אמרה שאינה חשה בטוב והלכה לשכב.

נשמתה יצאה כאשר ספר התהלים בידה. שעה ארוכה של נסיונות
החייאה לא עלו יפה ופטירתה הפתאומית הייתה בתדהמה את אלפי
רבבות בית ישראל והפכה את חגם לאבל.

רבבות רבות של מלווים הלכו אחרי ארונה מוכי הלם ויגון, מתקשים
להאמין כי הגרוע מכל קרה. רבבות מלוות להן היתה הרבנית כאם,
התייפחו מרה בתחושת יתמות נוראה. "אמא שלנו, למה הלכת לנו ככה
בפתאומיות" נשמעו יבבות מכל עבר.

הרבנית הותירה אחריה מורשת מפוארת, את בעלה רבנו הגדול
שליט"א יאריך ה' ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים עד ביאת גואל צדק, דור
ישרים מבורך, בניה וחתניה הגאונים והצדיקים, בנותיה וכלותיה ההולכות
בדרכה, נכדים ונכדות, נינים ונינות הרואים בדמותה מקור השראה וחיזוק
ומתנחמים בהליכה בדרכה.

(מצבת בת שבע)

מעשיו של רבינו שליט"א בעת הסתלקות הרבנית הצדקנית ע"ה _____ כה

מעשיו של רבינו שליט"א בעת הסתלקות הרבנית הצדקנית ע"ה

בפתע פתאום בשבת חוה"מ סוכות.

שורות מתוך רשימה שכתב בדמע תלמיד שהיה בבית ממש בעת הסתלקות הרבנית הצדקנית ע"ה. וזה לשונו בהשמטת דברים שאינם מעניינינו:

בסעודת הבוקר תפקדה הרבנית כרגיל לגמרי וחילקה מנות הסעודה כרגיל, אח"כ ירדה למנחה וכאשר חזרה ממנחה, מרן שליט"א ישב בסוכתו וקיבל קהל כמו בכל שבת, והרבנית עלתה עם אחת הנשים שמסייעות לה, והיה עוד יהודי שהתייעץ עמה דבר מה. אח"כ דיברה איתי כמה ואיזה חלות להניח לסעודה ג' ואיזה חלות להשאיר למלווה מלכה. אח"כ ביקשה אם אני יכול להביא לה ספר תהילים, כי עוד לא הספיקה להתחיל היום את התהילים שלה. הבאתי לה את התהילים. נכנסה לחדר והתישבה על המיטה... מיד הלכתי למטבח להביא את החלות לרבנו, ורק חלפתי בחזרה ליד החדר, ושמעתי קול נשימה קשה מאד, הסתכלתי לחדר וראיתי כי האשה שלידה תומכת בה לבל תיפול מהמיטה ונשימותיה קשות, רצתי מיד לקרוא להרב ליברמן שליט"א ולקרוא לבנה שליט"א וכאשר הגיעו במהירות רבה, כבר שכבה במיטה ללא נוע. ופגו הנשימות. קראו לאנשי הצלה, ובנה קרא לה: אמא אמא ולא היתה תגובה. אנשי הצלה הגיעו והחלו בהחיאה. וכל אותם רגעים מרן שליט"א ישב בסוכתו ולמד את החובות של הלימוד שלו, כי לא ידע משום דבר.

אחר כמה רגעים נכנס אליו רי"ש בנו ואמר לו: אמא לא מרגישה טוב היא התעלפה (למעשה נראה, כי כבר היתה יציאת הנשמה קודם לכן, אך לא ידענו בברירות) מרן שליט"א קם והלך לחדר השינה ועמד שם יותר מדקה או שתי דקות בעת שטפלו אנשי הצלה. ועם ראותו את המצב, ולכאורה, לא ידע את חומרת המצב עד כדי כך. וחזר לסוכה (במבע פנים רציני מאד) ולמד את החובות שלו: מתוך שולחן ערוך חושן משפט, אח"כ פתח ולמד משנה ברורה, המשיך ללמוד התוספתא, וירושלמי (כי שבע דפים מהגמרא בבלי כבר

למד בליל שבת, ועתה למד את הירושלמי) משהו נכנס לסוכה ואמר למרן: "חזר קצת הדופק" ומרן הגיב: ה' יעזור.

באמצע לימוד הירושלמי ניגש הרופא למרן שליט"א ואמר לו: הרב, המצב קשה מאד אנו עושים מה שאנחנו יכולים לעשות, אבל המצב קשה עד מאד. רבנו הביט עליו (והבין את חומרת המצב) אבל לא הגיב. והמשיך עוד (קצת) בלימוד הירושלמי, וכאשר סיים ביקש את הנ"ך, והתחיל להגיד תהילים מתוך הנ"ך.

קראו לרבנו להגיד "שמע ישראל". ובכך, אמרו לו כי כבר נגזרה הגזירה והרבנית הסתלקה לשמי רום, ואז כל הנוכחים פרצו בבכי והיה ניכר כי מרן שליט"א מתאמץ מאד שלא לבכות. ובירך דיין האמת.

הציעו לו לקחת משהו להרגעה וסירב, אך מקורבו שליט"א אמר לו כי לשתות משהו הוא צריך, והגיב מרן שליט"א: אבל מי אמר לך כי מותר לי לברך ברכה (מטעם אנינות בשבת) תביא לי את ספר גשר החיים ואעיין שם. הביאו לו ועיין שם.

אח"כ אכלו סעודה שלישית ודברו איזה פרטים מעניין הלוי. שאלו האם לעשות בלילה או ביום כדי שיבואו יותר אנשים? ואמר לעשות במוצש"ק. שאלו האם להספיד? ואמר שלא כי זה חול המועד.

רק במוצאי שבת קדש בכה בכי תמרורים. וגם כשהגיע רבי יצחק זילברשטיין וישב עמו בכו שניהם יחד עד מאד.

קרע בחול המועד בלווית הרבנית.

בשמח"ת הקיף עם הס"ת רק הקפה אחת. בהו"ר לא הקיף כלל עם הלולב.

בחול המועד למד את חובותיו (לסיום כל התורה מידי שנה) כרגיל. וכן בשמחת תורה כדרכו הבבלי והירושלמי תוספתא שו"ע נ"ך וכו'.

(מאחורי הפרגוד)

יהיו דברים אלו לעילוי נשמתה המהורה
ונזכה שתהיה מליצת יושר על כל עם ישראל.